

homemakers. However, its most enduring feature was its collection of witty and pithy sayings, many of which became proverbial expressions still in use today. [5]

Here the example of statements from his novel:

1. God helps them that help themselves.
2. Don't throw stones at your neighbors, if your own windows are glass.
3. If you do what you should not, you must hear what you would not.
4. An empty Bag cannot stand upright.
5. No gains without pains.

REFERENCES

1. Gay, Peter. The Enlightenment: The Rise of Modern Paganism. W. W. Norton & Company, 1995.
2. Backscheider, Paula R. Daniel Defoe: His Life. The Johns Hopkins University Press, 1989.
3. Richetti, John. The Cambridge Companion to Daniel Defoe. Cambridge University Press, 2008.
4. Isaacson, Walter. Benjamin Franklin: An American Life. Simon & Schuster, 2003.
5. Franklin, Benjamin. Poor Richard's Almanack. Peter Pauper Press, 2007.

QIYOSIY ADABIYOTSHUNOSLIKDA BADIY TARJIMANING USULLARI

Akbarov Azizbek Ahrorjon óg'li

Student of Uzbekistan State World
Languages University

***Annotatsiya.** Qiyosiy adabiyotshunoslikning badiiy adabiyotda aks etishini bilishimiz uchun avval qiyosiy adabiyotshunoslik nima ekanligini va mazmun mohiyati haqida ma'lumotga ega bo'lishimiz kerak. Qiyosiy adabiyotshunoslikning tarjima sohasi bilan uzviy bog'liqligi bo'lgani sababli, bir qator o'zbek*

tarjimonlarining faoliyati bilan tanishish , bu mavzuni yanada chuqurroq ochib beradi.Va bu maqolada qiyosiy adabiyotshunoslikning badiiy tarjimada aks etilishi o`rganiladi.

Tayanch sózlar. qiyosiy adabiyotshunoslik, tarjima, adekvatlik, M. Topper, Zohid Nosir,tarjimon mahorati

Qiyosiy adabiyotshunoslik - ikki yoki undan ko`p bo`lgan adabiy hodisaning qiyoslanishiga asoslangan fan yo`nalishidir .Xalqaro ijtimoiy, madaniy va adabiy aloqalar kundan kunga rivojlanayotgan bugungi kunda qiyosiy adabiyotshunoslik kelajagi yorug` fan hisoblanadi.

Har qanday qiyosiy adabiy hodisalarining mushtarak va o`ziga xos jihatlari aniqlanadi.Bu esa adabiyotlararo umumiy nazariy qonunlarini yuzaga kelishida muhim rol o`ynaydi.

Qiyosiy adabiyotshunoslikda tarjimaning o'rni juda muhimdir, chunki tarjima asl ma'noda matnning badiiy, ijodiy, va tahliliy e'tirof etishiga yordam beradi. Quyidagi yo'nalishlarda tarjimaning o'rni katta e'tibor bilan olingan.Qiyosiy adabiyotshunoslikda tarjimaning o'rnini ta'riflash uchun, tarjima uslubi va natijalarini ilmiy, madaniy, va ijtimoiy kontekstda muhokama qilish zarur. Tarjima, asl matnning ma'nasi va nuqtai nazarini o'g'irish bilan bog'liqdir, ammo uning o'zining tezirini ham o'zida oladi.Tarjimaning o'rnini aniqlash uchun, quyidagi nuqtalarga e'tibor berish zarur:1. Matnning original va tarjima versiyalari orasidagi farqi: O'zbek tili, shuningdek boshqa tillarda tarjima odatda asl matndan ma'nolarni o'giradi. Ammo, har ikki matnda ham ma'qullik, nuqsonlar, va uslub farqlari bo'lishi mumkin. Qiyosiy adabiyotshunoslikda, bu farqliliklar va tarjimaning ma'nolardagi talaffuz va nuqsonlar muhokama qilinishi kerak.2. Tarjimaning uslubi: Tarjimaning ma'naviy va sintaktik uslublarinii qanday ko'rib chiqadi? U yozuvning o'qilishini osonlashtiradi yoki qiyosiy to'g'ri keladi? Uslubiy o'zgarishlar asl matnning qiziqishlarini saqlab qoladi.3. Ma'nolar va o'zgarmalar: Tarjimaning qanday o'zgarishlarga olib kelganligi, asl matnning ma'naviyatiga qanday ta'sir qiladi? Qiyosiy adabiyotshunoslikda tarjimaning o'rnini ta'riflash uchun, tarjima uslubi va natijalarini ilmiy, madaniy, va ijtimoiy kontekstda

muhokama qilish zarur. Tarjima, asl matnning ma'nasi va nuqtai nazarini o'girish bilan bog'liqdir, ammo uning o'zining tezirini ham o'zida oladi. Tarjimaning o'rniga qanday kelishishini, uning o'ziga xos qobiliyat va afzalliklarini ta'riflash, asl matnning ma'nosini muhofaza qilish va uni doimo o'quvchiga yetkazish imkonini ta'minlaydi. Maqsad, audiens va muhit, qanday o'zgarishlar taklif etadi? Bu faktorlar o'rtasida munozara qilib, tarjimaning o'rnini aniqlash qiyosiy adabiyotshunoslikning muhim qismi bo'ladi. Tarjimaning o'rniga qanday kelishishini, uning o'ziga xos qobiliyat va afzalliklarini ta'riflash, asl matnning ma'nosini muhofaza qilish va uni doimo o'quvchiga yetkazish imkonini ta'minlaydi. Qiyosiy adabiyotshunoslikda yana muhim narsalardan biri bu adekvatlik ham muhim ahamiyatga ega. Tarjima jarayonida adekvatlikka erishish uchun bir necha muhim faktorlar mavjud: 1. Tilni tushunish: Tarjima jarayonida tilni tushunish va to'g'ri qo'llash juda muhimdir. Agar tarjimon tilni yaxshi bilmasa, to'g'ri tarjima qilishga imkoniyati kam bo'ladi. 2. Ma'lumotlar to'plami: Tarjima qilayotgan matn ma'lumotlarni to'liq va aniq ravishda olish shartdir. Agar ma'lumotlar to'plami noto'g'ri yoki yetarli emas bo'lsa, adekvat tarjima amalga oshmaydi. 3. Kontekst: Matnning konteksti yoki mazmuni ham tarjimaga hisobga olingan faktorlardan biridir. Matnni tushunish uchun kontekstni tushuntirib chiqish kerak.

Adabiyotshunos M. Topperning «Tarjima qiyosiy adabiyotshunoslik tizimida nomli ilmiy asarida tarjimaning komparativistika obyekti sifatidagi xususiyatlari juda yaxshi ochib berilgan. Bizga ma'lumki, tarjima mohiyatan kommunikatsiya (o'zaro muloqot) va retsepsiya (tarjimaning qabul qilinishi) kabi jarayonlardan iborat. Xuddi shu jarayonlar qiyosiy adabiyotshunoslik uchun ham xos bo'lib, ikkita har xil millatga mansub adabiy asarni taqqoslash jarayonida, albatta, bu jarayonlar tahlil qilinadi. Masalan, Nosir Zohid va amerikalik yozuvchi Viktoriya Shvabning turlicha nomdagi «Qasos» romanlarini o'zbek va xorij kitobxoni bir xil qabul qiladi, bu retsepsiya jarayoni. Har ikkala romanni taqqoslashga kirishish ikki millat, ikki madaniyat, ikki yozuvchi o'rtasidagi kommunikatsiya. Demak, birgina kommunikatsiya va retsepsiya tushunchalarining mavjudli tarjimani qiyosiy

adabiyotshunoslik obyekti sifatida o'rganishga to'la asos beradi. M.Topperring fikricha, qiyosiy adabiyotshunoslik metodologiyasi jahon adabiyotidagi turli xil milliy adabiyot namunalarini qiyoslash imkonini beradi, bu esa tarjimashunoslikka bo'lgan e'tiborni oshiradi. Qiyosiy adabiyotshunoslikning badiiy tarjimada aks etilishi, original matnning ma'nosini va üslubini to'g'irlab qo'yishni yoritadi. Bu tarjimada muallifning fikr va hissiyotlarini to'g'ri ifodalash, asl matndagi tashqi va ichki ta'sirni saqlab qolish, shuningdek, o'qituvchi yoki o'rganuvchiga asl matndagi mahsulotni hozirgi zamon sharoitlariga mos ravishda taqdim etishni talab qiladi. Badiiy tarjima sifatida yoritilgan asl matnning shakl va ma'nosi tug'ilgan tilga muvofiq ifodalangan tarzda muhokama qilinishi kerak. Badiiy tarjima muallifi asl matnni ustozlarining malaka va san'atiga ega bo'lmasa ham, o'zining ilmiy bilim va tajribasidan kelib chiqqan holda ma'nosi to'g'ri yetkazilishi mumkin.

Xulosa qilib aytganda, tarjima nafaqat tilshunoslik, balki adabiyotshunoslik, jumladan qiyosiy adabiyotshunoslik obyektidir. Chunki asarning o'zi va tarjimasi qiyoslash uchun asos vazifasini bajaradi. Tarjimani qiyosiy adabiyotshunoslik nuqtayi nazaridan o'rganayotgan tadqiqotchi, albatta, bu boradagi nazariy adabiyotlar bilan tanishishi, original asar va tarjimada aynan nimani qiyoslash kerakligini anglab yetishi kerak.

ADABIYOTLAR RÓYHATI

1. Adiblarning Nobel ma'ruzlari.-Toshkent :G'afur G'ulom 2008
2. Batting. M. M. Romanda zamon va xronotop shakllari/U.Jóraqulov tarjimasi. - Toshkent :Akademnashr, 2015,-288
3. <https://scholar.google.com/citations?user=5ncOxxYAAAAJ&hl=ru&oi=sra>